پوهاند محمد بشیر دودیال ۲۰۲۱/۱۲/۱٦

پولي سیاستونو کې د وروسته پاتې هېوادونو د مرکزي بانکونو رول

(خلورمه برخه)

په عمومي توګه د مرکزي بانک رول او دندې د پیسو نشر، کنترول او د اسعارو اداره کول، دبیو ثبات، دتجارتي بانکونوڅارنه، د پولي مؤسساتو(وسیطونو) د طرزالعمل لپاره قانونګذاري او پولي سیاست عملي کول دي. په وروسته پاتي هېوادونو کې هم مرکزي بانک همدا وظایف لري، اما په پرمختللو هیوادو کې د مرکزی بانک او نوروبانکونودندې او خدمات زیات اوخو اړخیز دي، چې دهیواد دملی منافعو ساتنه یی لومړنی ماموریت(mission) او د ګټي اعظمی کول یی مرام(vision) دی. البته دغو هیوادو کی د پیسو د ارزش د ساتلو، د بیو استقرار ته توجه، بیلانس شیټ او داسې نور حل شوي او ساده مسایل دي، بیاهم دوی ته مهم دي، خو دافغانستان په شان وروسته پاتي هیواد ته دبیو استقرار لومړیتوب لري. له بده مرغه په هیواد کې یو سرسام او په تراټ روان انفلاسیون او د ډالر په وړاندې دافغانیو د تبادلی ٪۱٦۱،۱سقوط دتشویش وړ خبره ګرځیدلی ده.

I=۱۲٤/۷۷x۱۰۰= ۱٦۱, ۰۱ %

پورته محاسبه کی (I) د یو بهرنی سعر(امریکایی ډالر) په وړاندې دافغانیو د سقوط شاخص(index) ، د۷۷عدد دخلورو میاشتو مخکی دتبادلی ارزش او ۱۲٤دنن ورځي دتبادلی نرخ دی. په منځنی ډول د لومړنی اړتیا وړ اجناسو نرخونه هم د ٪ ۱٦۰- ٪۱۷۹ پورې لوړ شول، داځکه دغو اجناسو ته تقاضا غیر حساسه ده.

فعلي اداري ګواکي د ډالرو د قاچاق دمخنیوی په خاطر د پولی مارکیټ (دشهزاده سرای صرافی) ترلو ته ملا وتړله، حال دا چي تر دې مهم اقدام چي هغه د جعلی افغانی بانکنوټ نشر او هیواد ته رالیږل او ډېرو سیمو کې د خپریدو مخنیوی کې هیڅ اقدام نه دی شوی، همدا رنګه دا چي کلداره ورو ورو بیرته چلند ته لویږی، په دی کې هم اوسنی اداره بی خبره او ناتوانه ده. دا دواړه جریانات نه یواځې دا چي فعلی اقتصادی وضعیت نور هم خرابوی، بلکې د افغانستان حاکمیت ته ضربه ده. ډېره ضرور ده چي د دی کار اجازه نه وای ورکړل شوی، دا ځکه چي یو خو د انفلاسیون لامل ګرځي، له بلې خوا افغانی بانکنوټ بی اعتبار ه کوی او درېیم دا چي خپروونکی جعلکاران له دی څخه لویه نامشروع ګټه ترلاسه کوي. متاسفانه دی ډول تدابیرو ته دافغانستان اوسنی اداره ناتوانه ده . اصلی قدرت د خلکو د رضایت حاصلول، کفایت او اقتصاد کی دلاسوهنو مخنوی دی.

بالعموم دپرمختیایی هیواد ددولت له خوا په مؤلدو تصدیو کې دولتي سرمایګذاري او عامه خدماتو کې مصارف تعینول هم د قیمتونو په ثبات، دصادراتو پیاوړی کولو، د ملی پیسو د پیروډلو د قدرت د پیاوړتیا او د سعر سره د سیالی په برخه کی مهم دی. لکه څرنګه چي پرمختللو هیوادونو کې د یو منظم اقتصادي سیستم، کارپېژندونکي او مامورین دنده ترسره کوي، نو هلته د مرکزي بانک د وظایفو سرته رسول دا ممکنه کوي چې بانکي امورات ګټور او ښه ترسره شي، اما وروسته پاتي هېوادونو کې یوه بله وضع حاکمه ده هغه دا چي ممکن د دغو هیوادو په اقتصاد کي محدود انواع صادرات او د نامحدود انواع واردات موجود وی او ممکن چي د صادراتو او وارداتو نسبي قیمتونه(د هغوی د تجارت نسبت) د دې هیوادو له کنترول څخه بهر وي، د هغوی مالي سیستم شاید یو ابتدایي سیستم وي. که په دې ډول حالاتو کی چې همدا

لطفاً مقالات خود را به این آدرس ارسال بدارید | مهرباني وکړئ خپلې مقالې دې آدرس ته ولیږئ: info@arianafghanistan.com

اوس دافغانستان مرکزی بانک یو پسیف او بی توپیره حالت کي دی، له بهر څخه که څومره ډالر راشی، ګټه یی زموږاقتصاد او د خلکو ژوند ته ډیره کمه رسیږی، بلکې ډیره ګټه یی ګاونډیو ته رسیږی، چې د دی دلیل دتجارت اوسنی وضعیت دی. همدا اوس بهر ته د ډالر په قاچاق، د جعلی پیسو په نشر اود افغانی په لویدو سره د ګاونډیو اقتصاد ډیره ګټه وکړه، د ا ځکه چی له افغانستان څخه راز راز اجناس ډیر ارزانه ورځي، زموږ د کار او تولید قوه فلج شوه او د هغوی صادرات ترپخوا زیات اوکارخانی یې یوځل بیا فعاله شوی. په دې ډول هیوادو کی یوڅو مشخصات داسې دي:

الف – اکثره تجارتي بانکونه چي د داخلي منابعو صادراتو تمویل ترسره کوي په خارجي مارکیټ کې وي.

ب – په لویه کچه او فاسد پولي سیستم سره دلالان فعال دی چې په ټیټه کچه پوهي او معلوماتو سره مالی سکتور کنترولوي، دوی ته ملی منافع مطرح ندی .

ج –مرکزي بانک فقط د پولي وظایفو په سرته رسولو مصروف دی لکه د پیسو نشر او د قانونی زیرمو نظارت، اما د بانکی د ګټي اوچتولو او د مشتریانو د زیاتولو او رضایت قدرت کم لری،

د – دټیټ ظرفیت لرونکی او بی تجربه مامورین چي داخلي او بین المللي تمویلی کار او دمشتریانو او نورو بانکونو سره د معاملاتو د طرز سره بلدیت او اشنایي نلري.

هـ - حکومت د پرمختللو هېوادو پر خلاف؛ مرکزي بانک او د هغه فعالیتونه کنترولوی او دحکومت په نزد سیاست کول، د اقتصادي کفایت په پرتله زیات اهمیت لري.

نو پرمختیایی هیوادو کي د پورتنیو شرایطو لاندي مهمه خبره دا ده چي مرکزي بانک باید د خارجي او او داخلي مشتریانو اعتماد د پولي سیستم مورد کي جلب کړي. دغو حکومتونو ته لازمه ده چي کوچنیو تشبثیونو کي خصوصي سرمایګذاري او متشبثین تشویق، حمایه او رهنمایی کړي، مګر عامه اجتماعي خدمات او زیربنایي تاسیسات، طبیعي شتمني او لوي سکتورونه خپل کنترول لاندې وساتي او هغو کې دولتي سرمایګذاري صورت ونیسي.

پولي سیستم د مجموعي اقتصادي سیستم اساسي جز دی نو د وروسته پاتي هېوادونو لپاره کلیدي حیثیت لري.

د دغو ستونزو د حل لپاره ځانګړي سیاستونه غوره کیدای شي هغه چي هر یو مونږ په مخکې برخه کې تشریح کړل مګر مهمه مسله دا ده چي وروسته پاتي هېوادونه باید عنعنوي او ابتدایي طرز او اداره ترک او پر عوض یي معاصره او پرمختللي اداره رواج کړي له هغي جملي د پولي مسایلو په هکله هم باید بدلون ته توجه وشي چي دا کار د لایقو، کارفهمو، باتجربه، مسلکي او تحصیل یافته کدرونو په واسطه ترسره کیدای شي.

لکه څرنګه چي واضح شوه د اقتصادي پرابلمونو او بحران د مخنیوي لپاره د هر هېواد ملي بانکونه کولای شي مداخله وکړي او ځیني لازم تدابیر ونیسي. بانک له خپل صلاحیت څخه استفاده کوي او پولي سیاست داسي عیاروي چي د پیسو اعتبار صدمه ونه ویني، بلکي داخلي او بهرني مارکیټ کي یي د پیریدلو توان ترمعین حد پوري ثابت وي.

د پولي سیاست د تطبیق لپاره د پیسو نشرولو امتیاز، د قانونی او احتیاطی ذخایرو څارنه، د پشتوانی ساتل، د بهرني تجارت په برخه کي ځیني محدودیتونه وضع کول، حمایوی تعرفي وضع کول، تشویقونه او نور تدابیر هغه وسایل دی چي دلته پکار تلای شي او د وسیلو په توګه انتخابیدای شي. باید وویل شي چي د ځینو پروژو پرمخ بیول، د ملي انکشاف د پاره د پلانونو طرح کول او د هغو مؤفقانه تطبیق د هېوادونو د ملي اقتصاد وضع بهتر کولای شي.

مونږ دلته د دې برخې لپاره ځنې پیشنهادونه چي طرح کولای شو ځیني یې په لاندې توګه دي:

۱. سیاسي او اجتماعي ثبات او دولت استقرار په اقتصادي حالت او پولي سیاستونو باندې غوره او تعینوونکی اغیز لري، نو پرمرمختیایی هېوادونه باید د موجوده اجتماعي او سیاسي هرج مرج مخه ونیسي او حکومتونه یي د مثبتو تګلارو په غوره کولو د خپلو خلکو او د معاصر وخت اوزمان د تقاضا سره سم داسې لارې چارې تر

لطفاً مقالات خود را به این آدرس ارسال بدارید | مهرباني وکړئ خپلې مقالي دې آدرس ته ولیږئ: info@arianafghanistan.com

لاس لاندی ونیسی چې په واقعیت کې د اجتماعي رفا او د دولت ثبات او د اقتصادي حالت د بهتر کېدو سبب شي.

۲. باید په دوهم قدم کې د انفلاسیون مخه ونېول شي یعني د انفلاسیون ضد تدابیر ونیول شي(ملی تولید اوچتول، د جعلی پیسو مخنیوی، د نورو بهرنیو پیسو د دوران مخنیوی، دملی موسساتو پیاوړی ساتل اود داخلی تولیداتوصادراتو پیاوړی کول).

۳. تر هغه چې پرمختیايي هېوادو کې د تولېد سکتور اوچت نه شي او مادي تولېد د نشرشویو پیسو د حجم سره معادل نشي او مؤلده سکتورونه ته خاصه توجه ونشي، دوی به ابداً اقتصادي پرڅان ویساوالی ته ونه رسیږی او بیوزلی څخه به ونه ژغورل شي.

٤. د ثابتو قوانینو او عامه تدبیرونو وضع کول او هرج مرج څخه مخنیوی هغه اقدام دی چې باید دې هېوادو کې پام ورته وساتل شي.

٥. باید اقتصادي مؤسساتو، د بانکداری سیستم او د پلانگذاری ارگانونو کې او خلاصه دا چې ټولو مسلکي رشتو کې د لایقو، کارفهمه، باتجربه او پوهو اشخاصو غوره کولو ته اول قدم کې توجه وشي.

٦. د وروسته پاتي هېوادونو لوی مشکل د اجتماعي او سیاسي ستونزو له امله د مغزونو د فرار ادامه ده چې باید مخه یې ونېول شي.

٧. د پولي مؤسساتو انکشاف او په معاصرو وسایلو لکه کمپیوټر او اتومات وسایلو مجهز کول او د پسیف حالت رفع کول هم یو اساسي اقدام شمېرل کېدی شي. ملی منافع مقدم شمیرل یې کلیدی قدم دی چې دا اقدام یوه بادرایته او پیاوړی اداره او اراده غواړي.

برای مطالب دیگر پوهاند محمد بشیر دودیال روی عکس کلیک کنید

لطفاً مقالات خود را به این آدرس ارسال بدارید | مهرباني وکړئ خپلي مقالي دي آدرس ته ولیږئ: info@arianafghanistan.com